

भाः । नैव वासः समाधत्ते कुमार रिरक्षणात्” । १८५ अ०
वाणमातरि भाग० १०।६।२६ “तन्माता कोट्वी नाम
नगना सुकृतिरोरुहा । पुरोऽवतस्ये कणस्य एवमाण-
विरक्षया” उभयत्र नगनत्वसुकृतेष्वविशेषणं तत्काले
तथाभूतत्वज्ञापनाय अतस्तयोस्तदा कनत्वसुकृतेषु क-
त्वात्तथात्वम्

कोट्वीपुर न० ६त० वाणासुरपुरे तन्मातृसख प्रधानत्वात्
तथैव वाणासुरस्य रक्षणात् तत्पुरस्य तन्नामत्वम् ।

कोट्टार पु० कृष्टनञ्चरकृष्टयोः । १कृष्टेनागरे ३पुष्करिण्याः
पाटके च । (पाठ) चेदि०

कोठ पु० कुठि-अच् नि० नलोपः । मण्डलाकारे कुठरोगे ।
तन्नामत्वसुक्तं निदाने “असम्यक्मनो दोषपित्तगुणाच्च
नियमैः मण्डलानि” सन्नखण्डूनि रागयति वह्नि च ।
उत्कोठः सानुवन्धय कोठारसिधीयते” इति साधयकरः ।
रक्षितेन चान्ययोक्तम् “वरटीदृष्टिकाशः कण्डूमान्
लोहितोऽस्त्रकफपितात् । क्षणिकोत्पादविनाशः कोठइति
निगद्यते तज्ज्ञैः” “उद्वर्षणान्तु विज्ञेयं कण्डूकोठा-
निलापहम्” “कण्डूकोठ निलस्तम्भमलरोगापहृद्य सः”
“उद्वर्षणं नित्यष्टिकाया कण्डूकोठविनाशनम्” इति च सुश्रुतः

कोठर पु० कुठि-अर पु० । अङ्गोठकृष्टो राजनि०

कोठरपुष्पो स्त्री कोठरस्य पुष्पमिव पुष्पमस्या ङीप् ।
दृक्कारके राजनि०

कोण पु० कुण-करणे वज् कर्त्तरि अच् वा । येन धनुरा-
कृतिना काष्ठेन योषादयोवाद्यन्ते तस्मिन् वादनसाधने
१काष्ठभेदे २अक्षौ, अमरः । शृङ्गादोनामकेदेये, ४अ-
स्त्राणामग्रभागे, ५लघुडे, मेदि० ६मङ्गलग्रहे हेम० ७ग-
नियमहे विद्यः । हयोर्दंशोर्मध्यभागे ऽविदिशि राजनि०
“कनककोशैरभिहृन्मनः” काद० “भेरीसृदङ्गवीर्यानां
कोणसंघटितः पुनः” रामा० “स्वटङ्गस्याङ्गणे तेन चत्वारः
स्वर्णप्रतिताः । कुम्भाक्षर्यु कोणेपु निगूढाः स्थापिता
भुवि” कथान० । “सुवर्णकोणमिहतः प्राणददुदामदु-
न्दुभिः” रामा० “मिन्दुलिकोणवसुकोणदशरदुग्मम्”
तन्त्रशा० । सप्तकोणं विषमकोणम् चेत्यम्

कोणकुण पु० कोणे सप्तकैकदेये कुणति चलति कुण-क ।
मत्कुणे (उकुण) हेमच०

कोणावात पु० “ढङ्गाश्चतसहस्राणि भेरोगतशतानि च ।
एकदा यत् हन्यन्ते कोणावातः सञ्च्यते” इति भर-
तोक्ते वाद्यसंघाते शत० । काष्ठेन वीणादेशाङ्गने

च । “कोणावातेषु गज्जत्प्रलयधनघटान्येभ्यसं-
वृत्तचण्डः” वेणी० [अमरः

कोणि त्रि० कुण-इन् । आदानशक्तिहीनहस्तयुक्ते (कोपा)
कोथ पु० कुथ-पातित्ये वज् । १नेत्ररोगभेदे (कै० षो) । कर्त्तरि
अच् । २गलिते त्रि० मेदि० “मूढेन मांसलुब्धेन यदस्य शल्यम-
क्षेन सङ्गाभ्यवहृतं यदावगादपुरीघोन्मिथ्यमपानेनाधः
प्रेरितमस्य गागतं गुदं क्षिप्यति तत्र क्षतनिमित्तः कोथ
उपजायते” इति सुश्रुतोक्ते गुच्छक्षप्रकारके श्मगन्दर
रोगोपद्रवभेदे । भावे वज् । ४गलने “तस्मिन् क्षते पृथग्धि-
रावकीर्णमांसकोषे भूमाविव जलसिक्तायां कषयो जाय-
न्ते” सुश्रुतः “तत्र सविषमत्स्यकोटदह्नुर्मूलपुरीषकोथ
जाताः” सुश्रु० “कोटमूलपुरीषाण्डश्वकोथप्रदूषितम्”
(जलम्) सुश्रु० “गोशकृत्कोथजा मन्दा, मध्याः काष्ठेष्ट-
कोद्धवाः” सुश्रु०

कोदण्ड न० कु-शब्दे विच् कौः शब्दितोदण्डोऽस्य । १धनुषि,
“विस्फुर्जञ्चण्ड कोदण्डः” भाग० ३।२।५। तत्तुल्यत्वात्
२भूलतायां, ३देशभेदे च । अमरः ४धनुराशौ च ।
कोदार पु० ईषडुदारः कोःकादेशः । धान्यभेदे “न ग्राह्यं
सर्वथा माघवरकोदारकोद्वम्” कात्या० १०।६, ८, सूत्र
भाष्ये कर्कष्टतवाक्यम्

कोद्व पु० कु-विच् कौः सन् द्रवति हु-अच् कर्म० । (कोदो)
धान्यभेदे अमरः “कोद्वोवातलो ग्राही हिमः पित्त-
कफापहः” भावप्र० तद्गुणाउक्ताः । “अयञ्चया वै
कोद्वः” श्रुतिः । “अतोऽन्यदपि संघाह्यं सट्शं धान्य-
मात्रकम् । न ग्राह्यं सर्वथा माघवरकोदारकोद्वम्”
कात्या० श्रौ० १०।६, ८, सूत्रभा० कर्कष्टतवाक्यम् । तस्य वैश्वदेवे
अग्राह्यता “पचनान्नं ससृज्जाल्यं वैश्वदेवं समाच-
रेत् । निष्पावान् कोद्वान् माघान् कलायांसनकांस्त्र-
जेत्” काशी० १५ अ० । तस्याग्राह्यता भा० अनु०
४३६३ श्लोके उक्ता यथा “अग्राह्यानि धान्यानि
कोद्वः पुलकास्तथा”

कोनालक पुंस्त्री कोने जलेने अलति अपर्याप्नोति अल-
एवल् । संमचारिणि स्त्रवे कणपुच्छं येनेदेरे जलचर-
पक्षिभेदे हंससारसेत्युपक्रमे कोनालकं पठित्वा “सुवाः
संवचारिणः” सुश्रु० । इन् कोनालि अत्यल । “कुनावी-
कोनालिप्रभृतीन् सेवेत” सुश्रु० स्त्रियां ङीप् ।

कोन्दशिर पु० ब्राह्मणशापेन शूद्रत्वप्राप्तेचलियभेदे भा०
अनु० १५ अ०